

УДК 81:159.955 (043.2)

Макарова Я.

Національний авіаційний університет, Київ

УКРАЇНЬСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ У РОЗМАЇТТІ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНТАЛЬНИХ ФОРМОУТВОРЕНЬ

Вивчення національної ментальності – важлива, на сьогодні майже зовсім не досліджена тема у вітчизняній науковій думці, цікава теоретична й практична проблема. Багато нез'ясованого залишається у визначенні сутності української національної ментальності. Тему досліджували – Ю. Липа, О. Братко-Кутинський, А. Фурман, О. Забужко, М. Шлямкевич, В. Дорошенко та ін.

Національна ментальність складається історично. Українська нація як нація історична має своєрідну, властиву саме їй ментальну структуру. Ця ментальна структура є відбиттям складного взаємопроникнення та тісного взаємозв'язку суспільних явищ, що описуються такими термінами, як: *національна ідея, національна мрія, національна (етнічна) психологія, національні архетипи, національний характер, соціопсихічні складники українського національного характеру, національна вдача, народна пам'ять, самоврядні потенції української ментальності, етнічні "первені"* (термін Ю.Липи) і т. ін.

Національна ментальність українців віддзеркалюється в мові. У багатьох словах, фраземах відбитий особливий погляд українців на світ. Своєрідність українського менталітету проступає особливо виразно, порівнюючи українську та російську мови. Наприклад, праця для росіянина – це *труд*, тобто труднощі, щось небажане, з негативною конотацією, а бажаним, тим, що робиться із задоволенням, охоче, є полювання, – *охота*. Українська лексема “орати” первісно мала значення не так обробляти, розворушувати землю ралом, як “священнодіяти” (слово походить від назви язичницького бога Ора). Російський відповідник – “пахать” (розпахувати, розпанахувати) з поняттям “священнодіяти” зв'язку не має, адже “орати” у сучасній російській мові вживається з негативним стилістичним забарвленням й означає “кричати”, “галасувати”. Уживання слова “орава” в значенні “галаслива юрба”, очевидно, свідчить, що давній хліборобський обряд оранки, пов'язаний у наших пращурів з виголошенням молитви, був чужий і незрозумілий предкам сучасних росіян.

Своєрідні риси ментальності обох народів виявляються і в цілій низці інших лексем та словосполук, наприклад: *переважна більшість* – *подавляющее большинство*, *відмінок* (від відмінний, інший) та *падеж* (від падати, випадати), *відмінювання* (від відмінку) й *склонение* (від “склонять”, пригинати), *лікарня* (місце, де дають ліки) – *больница* (місце, де панує біль), *особа, особистість* (пов'язані з поняттям “особливий”) – *лицо, личность* (із зовнішньою характеристикою) та ін.

У підсумку варто наголосити, що сьогодні нам, українцям, щоб краще зрозуміти самих себе, важливо дослідити, як змінювалася наша ментальність упродовж історичної еволюції українського етносу, яких ознак набувала, яких видозмін зазнавала, якими є її історико-культурні підвалини, у яких феноменах, національних кодах вони постають.

Науковий керівник: Дячук Т.М., канд. філол. наук, доцент